

University of Groningen

De rol van het goud in theorie en praktijk van het geldwezen

Romkes, Anne Willem

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1933

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Romkes, A. W. (1933). *De rol van het goud in theorie en praktijk van het geldwezen*. Noordhoff Uitgevers.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

HOOFDSTUK I

STANDAARD EN RUILMIDDEL

Het moet geenszins als vanzelfsprekend beschouwd worden, dat juist het geld de drie functies van ruilmiddel, waarmede en waardestandaard in zich zou hebben te vereenigen. Terwijl de functie van waardemeter nog in zekeren zin voortvloeit uit die van ruilmiddel, is het zeer goed denkbaar dat een ander goed waardestandaard is. ¹⁾ Men zou zich bijvoorbeeld een bepaalde hoeveelheid graan van een vastgestelde kwaliteit of een combinatie van verschillende goederen zeer goed als standaard van waarde kunnen denken. Het is echter het geld geweest, dat in de historische ontwikkeling deze drie functies in zich is gaan vereenigen, waarbij het de functie van waardestandaard, de eisch van waardevastheid is, die steeds een zoeken naar een bevredigende oplossing noodzakelijk heeft gemaakt. Men kan hier eerder van een tasten dan van een doelbewust zoeken spreken.

In de vele eeuwen, dat het credietverkeer nog van zeer ondergeschikte beteekenis en van een georganiseerd bankwezen nog geen sprake was, waren de functies van het geld die van ruilmiddel en waardemeter. Zoolang immers de prestaties van de bij het handelsverkeer betrokken partijen als regel nog niet door een bepaalden tijdsduur van elkaar zijn gescheiden en betaling à contant geschiedt, bestaat aan waardevastheid van het geld weinig behoefte. ²⁾ Dit verandert eerst, wanneer het bank- en credietwezen zich beginnen te ontwikkelen, het eerst in Noord-Italië in de dertiende eeuw.

Toen werd men zich langzamerhand bewust, dat waardevastheid van het geld van essentieel belang is, en van dien tijd dateert het aanhoudend experimenteren met verschillende metalen, alleen of in combinatie met elkaar. De metalen, die tenslotte in aanmerking kwamen, waren het zilver en het goud. ³⁾ Als standaard beschouwt men een metaal, wanneer de aanmunting vrij is, en wanneer door de circulatiebank steeds goud tegen een vasten prijs wordt gekocht en verkocht en bovendien de in- en uitvoer geheel vrij worden gelaten.

¹⁾ cf. Art. Prof. Bordewijk in de *Economist* van Jan. 1933 blz. 20 v.

²⁾ Prof. C. A. Verrijn Stuart in de *Economist* van 1920 blz. 587 v.

³⁾ Stanley Jevons, *Money and the Mechanism of Exchange*, blz. 166 v., 1876.

Wij zullen ons in hoofdzaak met den gouden standaard bezig houden.

Het land, dat het eerst het goud als standaard aanvaardde, is Engeland, dat in 1798 de aanmunting van zilver verbood en in 1821, na de verwarring van de Napoleontische oorlogen, het goud in zijn positie bevestigde. In andere landen had men den dubbelen standaard van goud en zilver of den enkelen zilveren standaard en het zou nog vele jaren duren, voordat de gouden standaard over een grooter gebied zou gaan heerschen. Dit geschiedde pas na 1870. Na de stichting van het Keizerrijk ging Duitschland tot den gouden standaard over, en de Vereenigde Staten volgden dit voorbeeld. Na een ongelukkig experimenteeren, eerst met den dubbelen, daarna (1847) met den zilveren standaard, nam Nederland het goud in 1875 tot standaard en de Latijnsche Muntunie (Frankrijk, Italië, België, Griekenland en Zwitserland) volgde in 1878. Een groot aantal landen ging daarna nog tot den gouden standaard over, zoodat in 1914 het grootste deel van de wereld eenzelfde standaard bezat, wat voor den internationalen handel zeer groote voordeelen opleverde. Het hebben van een gemeenschappelijken standaard beteekent immers vaste wisselkoersen en daarmee vermindering van risico bij internationale transacties.¹⁾

Het hebben van een internationalen standaard brengt echter voor de betrokken landen, naast een groot aantal voordeelen, ook verplichtingen mede, daar er eenige regels zijn, waaraan zij zich niet straffeloos kunnen onttrekken. De circulatiebanken van de verschillende landen moeten bij het bepalen van de te volgen credietpolitiek met elkaar rekening houden, daar egoïsme op dit gebied op den duur leidt tot wrijvingen en moeilijkheden. Men kan echter niet zonder meer de verschillende circulatiebanken aan elkaar gelijk stellen, daar de bank van een financieel krachtigen staat sterken invloed kan verkrijgen op de voorwaarden, waaronder ook in andere landen crediet verleend zal worden. In deze positie verkeerden de Vereenigde Staten, die daartoe in staat gesteld worden door een buitengewoon grooten goudvoorraad.

Een internationale standaard heeft het effect, dat storingen in het economisch leven, die in een bepaald land ontstaan, zich gemakkelijker verbreiden.

Wanneer een land den gouden standaard heeft, is de cir-

¹⁾ cf. Ernst Wagemann — Struktur und Rhythmus der Weltwirtschaft, blz. 348 v. (1931).

culatiebank soms gebonden bij het nemen van maatregelen, die noodig zijn voor het land en moet soms eerder omzien naar middelen om den goudvoorraad te beschermen, die meestal niet beneden een bepaald minimum mag dalen. Deze toestand bestond in 1929, toen een aantal circulatiebanken gedwongen werden om tot een discontoverhooging over te gaan, daar hun goudvoorraad werd bedreigd door het stijgen der wisselkoersen. In tal van landen werd de betalingsbalans passief door het vloeien van groote bedragen naar New-York om daar deel te nemen aan de speculatieve beweging op de effectenbeurs. Men moet dit beschouwen als een gevolg van de zeer gemakkelijke verplaatsbaarheid met slechts gering risico van groote kapitalen van land tot land onder het regime van den gouden standaard.

Dit zijn echter gering te achten nadeelen, die staan tegenover zeer groote voordeelen, waarvan wel het voornaamste is, dat de internationale standaard het effect heeft, dat de wisselkoersen tusschen de verschillende landen slechts binnen enge grenzen kunnen varieeren, wat de groote ontwikkeling van den internationalen handel in de laatste vijftig jaar eerst mogelijk heeft gemaakt en daarmee een vérgaande arbeidsverdeeling over de geheele wereld.¹⁾

De gouden standaard is geen stelsel, dat functionneert volgens nauwkeurig vastgestelde regels, maar is geleidelijk uitgegroeid en steeds weer aangepast aan de gewijzigde verhoudingen in de verschillende landen. Steeds zijn er groote verschillen in toepassing geweest van land tot land, die voornamelijk betrekking hadden op het essentiele element van den gouden standaard, nl. den vrijen export en import van goud. De beperkingen, die op dit gebied telkens weer te voorschijn kwamen, betreffen voornamelijk den vrijen export. Op dit punt ziet men voortdurend de oude mercantilistische begrippen opduiken, die in een grooten goudvoorraad meer een doel zien dan een middel tot het bereiken van een solied geldstelsel.²⁾ Het eenige land, dat den import van goud beperkt, is Perzië, dat op goud in baren een invoerrecht heft van 8 %.³⁾

Wat betreft de beperkingen van den export van goud kan men onderscheid maken tusschen landen, die export van

¹⁾ Hierop wijst Prof. de Jong in „Pro en Contra — de Gouden Standaard” 1932 hij wordt bestreden door Prof. C. A. Verrijn Stuart op dit punt.

²⁾ Prof. G. M. Verrijn Stuart — Bankpolitiek — blz. 83. (2e druk).

³⁾ Société des Nations, Législation sur l'or — blz. 129 (1930).

goud geheel verbieden en die, welke den export aan bepaalde voorwaarden verbinden. Geheel verboden is de export van goud uit Polen, Roemenië, Yougoslavië, Mexico, Portugal en een aantal andere landen. Na de monetaire crisis van 1931 hebben een aantal andere landen eveneens den export van goud verboden.

Tot de tweede categorie behoort bijv. Egypte, dat export slechts na een speciale machtiging toelaat.¹⁾

Ook in andere landen, waar geen wettelijke beperkingen van den vrijen export van goud bestaan, worden dikwijls maatregelen genomen om dezen export tegen te gaan, die wel is waar geen wettelijk karakter hebben, maar niettemin het gewenschte doel meestal weten te bereiken.

Dit geschiedde reeds vóór den wereldoorlog in vele landen, wanneer de stand van de betalingsbalans tot goudexport aanleiding gegeven zou hebben.

Elke maatregel, die wordt genomen met het doel den vrijen export en import van goud te belemmeren of onmogelijk te maken, moet beschouwd worden als te zijn in strijd met het wezen van den gouden standaard, daar op deze wijze wordt verhinderd, dat goudbewegingen van land tot land hun nivelleerenden invloed op de prijspeilen van de betrokken landen kunnen uitoefenen. Hierdoor worden wrijvingen in het leven geroepen, die ernstige storingen in het economisch leven kunnen veroorzaken, daar de belemmerende maatregelen meestal worden getroffen, om zich te kunnen onttrekken aan de noodzakelijk geworden aanpassing.

In het algemeen kan men zeggen, dat de gouden standaard de prijspeilen van de verschillende landen met elkaar in evenwicht houdt, mits men goudtransporten van het eene land naar het andere vrij laat plaats vinden en er zorg voor draagt, dat deze tenvolle hun invloed op de prijzen kunnen uitoefenen. Wanneer dit evenwicht dan is verbroken, zal er een verschuiving in de goudvoorraden van de circulatiebanken van de betrokken landen plaats vinden, die zoolang zal aanhouden, tot een nieuw evenwicht tot stand is gekomen.

De taak om de geldeenheid in waarde gelijk te houden aan een bepaalde hoeveelheid goud, is overal opgedragen aan de circulatiebank, die in bijna alle landen een monopolistische positie inneemt. De uitzonderingen op dezen regel zijn niet

¹⁾ Legislation sur l'or (Société des Nations), blz. 80. (1930).

zeer belangrijk. Zoo hebben de Vereenigde Staten weliswaar 12 circulatiebanken, maar deze hebben een monopolistische positie in een bepaald gebied.¹⁾ Wat betreft den invloed van de overheid op de leiding van de bank, waren er steeds sterke verschillen te constateeren. Op de leiding van de Bank of England oefende de Regeering nooit invloed uit, wat natuurlijk samenwerking niet verhinderde, naar vanzelf spreekt. Een scherpe tegenstelling met deze positie van de Bank of England vormt de verhouding tusschen circulatiebank en staat in Rusland, daar deze staatsbank is.

Dit verschil in positie is van groot belang in bewogen tijden, gedurende welke de circulatiebank, indien er onafhankelijkheid bestaat, het vertrouwen kan behouden, dat den staat misschien ontzegd wordt. Deze onafhankelijkheid geeft een zekeren waarborg tegen inflatie van het ruilmiddel, wat in vele landen zeker van belang is gebleken.

Het systeem van den gouden standaard heeft zich langzamerhand ontwikkeld en zich aangepast aan de steeds aan wijzigingen onderhevige internationale verhoudingen. Het moet daarom geen verwondering baren, dat tusschen den gouden standaard van vóór 1914 en die van de na-oorlogsche jaren vele verschillen opgemerkt kunnen worden.

In den loop van de 19e eeuw leerde men meer en meer de beteekenis beseffen van den stand van het disconto voor de liquiditeit van de circulatiebank.

Men kan onderscheid maken tusschen drie verschillende vormen van den gouden standaard in verband met de inwisseling van de biljetten:

I. dien, waarbij gouden munten circuleeren en aan de circulatiebank de verplichting is opgelegd, haar biljetten in te wisselen tegen gouden munten, in het Engelsch de gold specie standard genaamd.

II. dien van den zoogenaamde goudkernstandaard of „gold bullion standard”, waarbij slechts inwisseling plaats heeft in gouden baren voor uitvoer en geen gouden munten circuleeren.

III. dien van den goudwisselstandaard „gold exchange standard”, waarbij de circulatiebank deviezen in haar minimumdekking mag opnemen en deze op denzelfden voet als goud beschikbaar stelt voor uitvoer, dus tegen muntprijs.

¹⁾ Zie F. H. Repelius — Het Federal Reserve Systeem in de V.S. — Proefschrift Rotterdam 1924.